Metsäpirtin Joentaan marttoja Imatralla retkellä Kalliolan kartanoon 2. 7. 1933, vasemmalta eturivissä: Alma Kuoppa, Tyyne Hatakka, Aino Puikkonen, Hanna Hämäläinen ja Eliina Ahtiainen, keskirivissä: Emma Kuoppa, Anni Korkka, Maria Hatakka, Eliina Peltonen ja Aino Paukku, takarivissä: Anna Puikkonen, Lempi Hyytiä, Lempi Haapsaari, Hilma Haapsaari, Aino Hatakka, Alma Haapsaari, Maria Tiainen, Aino Peltonen ja Tyyne Kaasalainen.

Marttatoiminnasta

Marttatyö alkoi Metsäpirtissä vuosisatamme toisella kymmenluvulla, jolloin perustettiin Metsäpirtin Marttayhdistys. Tiettävästi jo vuonna 1914 pitäjässä oli oma neuvojakin. Toiminta käsitti alussa koko pitäjän. Myöhemmin perustettiin myös eri kyliin yhdistyksiä. Näitä olivat Saaroisten, Vaskelan, Joentaan, Viisjoen ja Terenttilän yhdistykset. Ainakin Vaskelan yhdistyksen alaisena toimi vuonna 1939 myös marttakerho. Jäsenmäärä lähenteli sataa kaikissa yhdistyksissä. Yhdistyksien perustamisajankohdasta ja toiminnasta en ole saanut kovinkaan paljon tietoa, sillä monet perustajajäsenet ovat jo poistuneet hajoitetuista riveistä.

Tiedot tähän jutelmaan olen pääasiassa saanut Mikkeliin Savo-Karjalan Maakunta-arkistoon tallennetuista asiakirjoista. Tallella siellä oli pääasiassa vain Metsäpirtin Joentaan marttayhdistyksen pöytäkirjoja ja vuosikertomuksia. Osittain tässä esitetyt asiat perustuvat myös muistitietoihin.

Metsäpirtin Joentaan marttayhdistys perustettiin 2.3. 1931. Yhdistyksen alue käsitti Hatakanmäen, Paukunmäen, Haapsaaren ja Joentaan kylät. Ensimmäiseen johtokuntaan valittiin emännät Maria Hatakka, Anni Ryyppö ja Aune Kuoppa, rouva Aino Paukku sekä neidit Elina Peltonen ja Alma Kuoppa. Karjalan Marttayhdistysten piiriliitto suostui yhdistyksen perustamiseen edellytyksellä, että siinä tulee olemaan vähintään 30 jäsentä. Perustamisvuonna jäseniä oli 45. Myöhemmin määrä kasvoi huomattavasti. Puheenjohtajaksi valittiin Elina Peltonen, sihteeriksi Alma Kuoppa ja rahastonhoitajaksi Aino Paukku. Myöhemmin ovat puheenjohtajina toimineet myös Elina Ahtiainen, Alma Kuoppa ja Amalia Pusa. Marttayhdistystä perustettaessa kuulin lapsen korvin parin isännän puhelevan: antaa tyttöjen yrittää. Oppivat. Tottuvat.

Toiminta alkoi heti vireänä. Ensimmäisen vuoden toiminnasta mainittakoon kutoma- ja kylvökurssit, äitienpäivä ja kuusijuhlat, kolmet iltamat, viikoittain pidettävä ompeluseura ja töiden myyjäiset. Maatalouskerhotyö kuului silloin vielä marttojen ohjelmaan. Kerholaisia oli 19.

Seuraavina vuosina työ jatkui saman sisältöisenä. Kurssitoiminta laajeni. Niinpä vuosikertomukset julkistivat, että yhdistyksessä pidettiin kursseja seuraavilla nimikkeillä: kutoma-, keitto-, kodinhoito-, säilyke-, tuhohyönteisten hävittämis-, kylvö- ja istutus-, komposti-, raparperi-, lihansavustus-, kana-, jänis-, pikkuvasikka-, juusto-, sauna- ja tahrojen poistamis-, seppeleen sidonta-, tallukka-, jalostus-, aamiaisruoka-, vanhasta uutta-, vieras kodissa-, sekä kotisairaus- ja pikkulapsenhoitokurssit. Kurssien pituus vaihteli 1 päivästä 2 kuukauteen. Eräitä kursseja ehdittiin pitää jo 2-3 kertaa. Marttailtoihin kokoonnuttiin talvisaikana viikoittain. Järjestettiin juhlia, iltamia, myyjäisiä ja illanviettoja. Olipa sellainenkin kuin puutarhaillanvietto. Usein esitettiin kurssien päättäjäisillanvietoissa kurssilaisista kirjoitettu lystikäs runo. Esitelmiä ja puheita pidettiin vuosittain 5-15. Niitä pitivät paikalliset henkilöt sekä konsulentit ja neuvojat.

Retkiä tehtiin mm Viipuriin (1932) ja Kiviniemen (1935) maatalousnäyttelyihin, Petäjärven ja Tapiolan emäntäkouluille ja Käkisalmeen piiriliiton emäntäpäiville.

Yleisiä kokouksia pidettiin vuosittain 3-5, johtokunnan kokouksia tarpeen mukaan. Kilpailujakin järjestettiin. Pitäjän kaikki yhdistykset pitivät yhteiset emäntäpäivät kirkonkylässä. Ehdittiinpä jo vuonna 1936 pitää yhdistyksen 5-vuotisjuhlatkin.

Omaisuuttakin hankittiin. Oli mehumylly ja tuoremehupuserrin, leveät kangaspuut, pöytäliinoja juhlakäyttöön ym. Näitä käytettiin ahkerasti.

Siemenet hankittiin yhteisostoina. Keittiökasvien lajivalikoimaa laajennettiin. Kaikissa marttojen järjestämissä tilaisuuksissa oli osanottajia runsaasti.

Pitäjässä toimi kesäisin kotitalousneuvoja. Muutamina vuosina ennen sotia työ jo oli kokovuotinen. Neuvojina ovat toimineet mm Emmi Hiiri (myöhemmin Viskari), Aino Kirjonen, Lyydia Ruutiainen, Martta Närvänen, Lyyli Sikiö, Helinä Kukko ja Hellin Pelkonen. Erikoisaloilla saatiin alan neuvoja tavallisimmin piiriliiton myötävaikutuksella. Näin kehitys kulki rivakasti eteenpäin. Asiat jotka silloin opittiin, ovat varsin ajankohtaisia tänäkin päivänä.

Luin mielenkiinnolla vanhoja pöytäkirjoja ja vuosikertomuksia helteisenä heinäkuun päivänä. Tapaukset kulkivat silmieni editse kuin kaunis kirjava riepumatto, jonka kuteiksi on sukkuloitu vuosien varrelta värikkäät mieluisat kirjokuteet.

Yhteenvetona vuosikertomuksissa aina todettiin, että tätä työtä tehdään kotiemme ja kotiseutumme kohottamiseksi ja rakentamiseksi ja että sitä tulee tehdä yksimielisyydessä yhteisvoimin.

Samantapaista toimintaa samanlaisin tavoittein suoritettiin pitäjän kaikissa marttayhdistyksissä.

Siemen kylvettiin siellä, oras alkoi versoa ja satoa on korjattu täällä kanta-Suomessa.

Marttojen toimintaa näin jälkeenpäin arvioitaessa kiinnittyy huomio siihen, että työ oli monipuolista ja siihen osallistuminen runsasta. Opittua toteutettiin myös välittömästi käytännössä.

Työn monipuolisuus vaikutti koko persoonallisuuden kehittymiseen ja osallistumisen runsaus siihen, että valistus tavoitti monet kodit. - Bertta Kuoppa.

Työväenliikkeen alku ja kehitys Metsäpirtissä

Järjestyneen sosialidemokraattisen yhdistystoiminnan katsotaan alkaneeksi vuonna 1917, jolloin perustettiin Metsäpirtin Työväenyhdistys Koselan kylässä. Johtokuntaan valittiin puheenjohtajaksi Aleks Orava, varapuheenjohtajaksi Antti Koppanen, sihteeriksi Mikko Tuokko, rahastonhoitajaksi Juho Eeva ja muiksi jäseniksi Simo Tuokko ja Matti Vilkki.

V 1918 yhdistyksen toiminta lakkautettiin, mutta heti kansalaissodan jälkeen 1920 saatiin yhdistyksen omaisuus takavarikosta vapaaksi ja toiminta alettiin uudelleen. Yhden vuoden yhdistys toimi Koselassa, sitten se siirrettiin 1921 Saaroisiin. Yhdistyksen johtoon tulivat sitten puheenjohtajaksi Jalmari Tauren, varapuheenjohtajaksi Juho Hinkkanen, sihteeriksi August Kiiski, rahastonhoitajaksi Matti Kiiski ja johtokunnan jäseneksi Heikki Kiiski. V 1922 puheenjohtajaksi tuli Juho Hinkkanen, varapuheenjohtajaksi Jalmari Tauren, sihteeriksi August Kiiski, rahastonhoitajaksi Matti Kiiski, johtokuntaan lisäksi Aaro Urponen, joka myöhemmin toimi myös sihteerinä. Nämä henkilöt toimivatkin yhdistyksen johdossa talvisotaan asti, jolloin toiminta loppui.

Yhdistyksen jäsenmäärä oli 60 paikkeilla ja se koostui etupäässä maanviljelijöistä ja kalastajista, sillä minkäänlaista teollisuutta ei pitäjässämme ollut. Pääosa jäsenistä oli Saaroisista ja Koselasta sekä yksityisiä jäseniä muista kylistä. Kun ei yhdistyksellä ollut omaa taloa, pidettiin kokouksia jäsenten kodeissa sekä puhetilaisuuksia ja iltamia Matti Kiiskin talossa. Kun sitten yhdistykselle vuonna 1924 ostettiin oma talo Kristian Mällöltä, se laitettiin talkootyönä kuntoon. Ostohinta 10.000 mk lainattiin Viipurin Työväen Säästöpankilta. Lainan takaajina olivat yhdistyksemme jäsenistä Jalmari Tauren, Matti Kiiski, Antti Kiiski ja Juho Hinkkanen. Talon tontin yhdistykselle lahjoittivat Aune ja Jalmari Tauren.

Kun näin oli saatu oma talo yhdistykselle, alkoi toiminta vilkastua. Pidettiin iltamia, joihin harjoiteltiin näytelmiä. Tilaisuuksissa oli runsaasti muutakin ohjelmaa. Yleisöä kävi kaikissa tilaisuuksissa runsaasti, joten yhdistyksen taloudellinen asemakin korjaantui niin, että voitiin maksaa Työväen Säästöpankin laina sekä hoitaa muut juoksevat asiat.

Yhdistyksemme alaisena toimi aika vilkkaasti lasten raittiusosasto Sarastus ohjaajanaan Alina Tauren, nykyisin Backman. Elokuvaesityksiä oli talollamme usein. Huvitilaisuuksia järjestivät talollamme Metsäpirtin Kalastajaseura sekä paikallinen nuorisoseura. Samoin vierailuja järjestivät naapuripitäjien työväenyhdistykset.

Yhdistyksemme jäsenistä nousi monta huomattavaa osuustoiminta- ja kunnallismiestä, jotka joutuivat hoitamaan monia vastuunalaisia tehtäviä niin osuustoiminnan kuin kunnalliselämänkin alalla. Heistä mainittakoon Aleks Orava, Jalmari Tauren, Matti Kiiski, August Kiiski, Juho Hinkkanen, Mikko Tuokko, Matti Vilkki, Antti Koppanen ja Filemon Kuoppa.

Yhdistyksemme toiminta ei rajoittunut ainoastaan huvi- ja taloudellisen toiminnan kehittämiseen, vaan aatteellinen valistustyö pidettiin aina etualalla järjestämällä valistustilaisuuksia, joissa selvitettiin sosialidemokraattisen työväenliikkeen merkitystä vähävaraisen kansan etujen puolustajana. Piirimme kansanedustajat kävivät puhumassa yhdistyksemme alueella, samoin piirin ja puolueen toimitsijat. Muut valistustoiminnan muodot olivat puoluekirjallisuuden ja puoluelehtien levitys sekä vaaliasioiden hoitaminen.

Metsäpirtin työväentalo Jalamari Taurénin lahjoittamalla tontilla.

Jäsenistömme keskuudessa vallitsi aina hyvä yhteishenki, joka rohkaisi ja innoitti taistelemaan oikeaksi katsomamme asian puolesta. Yhdistyksemme ei myöskään koskaan joutunut poliittisten suuntariitojen raatelemaksi, vaan pysyi yksimielisenä sosialidemokraattisessa puolueessa noudattamalla sen sääntöjä ja ohjeita.

Sotiemme johdosta pysähtyi yhdistyksemme toiminta ja jäsenkuntamme hajaantui eri paikkakunnille nyky-Suomessa. Kun jäsenistömme asuinpaikat olivat vakiintuneet, vaikka tosin eri paikkakunnille, ja kun valtiokin oli maksanut korvauksia yhdistyksen omaisuudesta, päätettiin aloittaa toiminta uudelleen vuonna 1950 ja kotipaikaksi tuli Pyhäranta, jossa sen toiminta jatkuu edelleen. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii edelleen Juho Hinkkanen, sihteerinä Aleks Eeva, rahastonhoitajana Johannes Eeva ja kunniapuheenjohtajana Aleks Orava.

Lopuksi voimme todeta, että se työ, jota yhdistyksemme on suorittanut, on ollut suuriarvoista ja tuloksia tuottavaa työtä koko kansamme onneksi. - Juho Hinkkanen.

Heikki Tuokko:

Metsäpirtin teistä

Metsäpirtin tiet olivat maanjaon jälkeen tallollisten hoidettavana. Ne olivat jaetut pajokkoihin tilan osuuden mukaan. 1890-luvun alussa jokaisen maata omistavan tallollisen piti pitää kunnossa oma tieosuutensa. Nimismies kävi kaksi kertaa vuodessa tarkastamassa tien kunnon. Ennen ensimmäistä maailmansotaa tiet olivat kovan liikenteen rasittamia, koska Pietarin liikenne oli paisunut niin suureksi, että Korleelle menevä tie upotti syksyisin ja keväisin kärryn rumpuihin asti. Saaroisten - Tapparin tietä syksyisin huononsivat myös Miikkulaisten ja Vuoleen myllymiehet, jotka kävivät jauhattamassa viljojaan Salmen myllyssä, joka oli ainut mylly koko Metsäpirtissä. Kun vuonna 1925 oli suuri tulvavuosi, kävin viimeisen kerran korjaamassa tieosuutta Taipaleessa, sillä Metsäpirtti numero 2:n tieosuudet oli jaettu lautan toiselta puolen. Meillä oli toinen pajokka Ukkosen Manun kohdalla. Hän sanoi aina, että tää pajokka on ain kunnos, ku mie sitä painelen joka päivä suurel jalallai ja Jortikan Matti sitä sit iltasil tasottaa, ko kävelöö täs. Toinen pajokka oli Kaarojan sillan luona. Se oli sinä vuonna niin kovan tulvan alla, ettei sitä saanut korjatuksi. Vettä oli niin paljon, että se nousi hevosen vatsaan asti, kun nimismies Reiman ja Ilosen Matti ajoivat siitä yli.

V. 1926-1927 tiet tulivat valtion haltuun. Nimismies antoi ne ensin urakalla kilometreittäin hoidettavaksi vuodeksi kerrallaan, mutta se ei ollut hyvä tapa, sillä tiet menivät vielä huonommaksi. Sitten hän antoi soranajon urakalla kasoittain tien varteen. Kasat keväällä levitettiin ja mitattiin kuutioittain tielle. Etumaksu soran vedosta saatiin helmikuussa ja loput rahat sitten kun sora oli levitetty. Maantierummut olivat puusta ja niitä piti uusia hyvin usein.

Vuonna 1931 muuttui taas uusi järjestely. Tiet jaettiin tiemestaripiireihin, jolloin alettiin teitä korjata järjestelmällisesti. Kaikki rikkinäiset puurummut korjattiin betonirenkailla, sivuojia kaivettiin monta kilometriä kesässä. Myös savettiin teitä ja lanattiin, niin että monet armeijan upseerit, jotka liikkuivat Kannaksella, sanoivat, että Kiviniemen tiemestaripiirin tiet ovat parhaiten hoidetut koko Kannaksella.

Maantiesiltoja, jotka oli rakennettu 1928-1939, olivat Salmen silta Koselassa, Viisjoen silta Viisjoella, Tuusnaojan silta Vaskelassa, Hörööjan silta Raajussa, Kaarojan silta Taipaleessa ja Mustaojan silta Kirvesmäellä. Myöskin korjattiin Liinojan, silta, jonka Saaroisten hovinhoitaja Kord (Kuortti) oli rakennuttanut lättiläisillä kivimiehillä 1870-luvulla. (Aimo Tuokon kertoman mukaan).

Suurin hoidettava Metsäpirtissä oli Taipaleen lautta. En tiedä, koska se oli rakennettu, mutta ensimmäiset muistot siitä ovat, kun pikku poikana menin siitä yli ja tuntui siltä, että se oli suuri vene, jonka päälle oli rakennettu kansi. Kannelle ajettiin hevoset ja lautta vietiin yli soutamalla. Silloin ei Taipaleenjoki ollut lautan kohdalta niin vuolas kuin nykyisin, mutta suurtulvat 1906-07 ja 1925 levensivät sitä. Lautan hoitajana oli siihen aikaan Viilin Kaapre, joka keksi sitten nykyisen menetelmän lautan ylikuljettamiseksi. Viimeinen lautta oli 9 metriä leveä ja 14 metriä pitkä, tasapäinen ja keskellä lautanpohjalla oli pituussuunnassa köli ja toisessa päässä iso